

УДК 378:048.02

DOI: <http://doi.org/10.32589/1817-8510.2024.1.298894>

Ніколаєва Софія Юріївна

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов
Київський національний лінгвістичний університет
ORCID iD: 0000-0003-2522-2059
nikolaeva.ku@gmail.com

Черниш Валентина Василівна

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов
Київський національний лінгвістичний університет
ORCID iD: 0000-0002-5457-5024
chernysh_val@ukr.net

Дьячкова Яна Олегівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID iD: 0000-0003-3145-6695
yanadyachkova24@gmail.com

СТРУКТУРА КОМПЕТЕНТНОСТІ В АКАДЕМІЧНІЙ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано різні аспекти проблеми академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. Зроблено огляд основних державних документів із зазначеної проблеми: законів, кодексів, положень, листів, методичних рекомендацій тощо. На основі публікацій вітчизняних та закордонних науковців визначено їхні погляди щодо актуальності та сутності проблеми. Відвідування онлайн-вебінарів і лекцій із окресленої проблеми на платформах Courséra й Prometheus, ознайомлення з програмами науково-практичних конференцій, онлайн-курсів з навчання академічної доброчесності, результатами опитувань викладачів і студентів щодо обізнаності з проблематикою академічної доброчесності привело до висновку про актуальність проблеми та доцільність її дослідження. Огляд наукових статей за останні п'ять років дозволяє констатувати, що актуальною, але недостатньо дослідженою є проблема структури компетентності академічної доброчесності здобувачів вищої освіти, що негативно впливає на ефективність її формування. Уточнено поняття компетентності в академічній доброчесності та обґрунтовано її структуру з оперттям на Національну рамку кваліфікацій (2020). Доведено, що зазначена компетентність має складатися з чотирьох субкомпетентностей: знання у сфері академічної доброчесності в галузі освіти, уміння у сфері академічної доброчесності в галузі освіти, комунікація на засадах академічної доброчесності в галузі освіти, відповідальність та автономія в дотриманні академічної доброчесності в галузі освіти. Відповідно до Ресурсної мапи компетентності в академічній доброчесності (University of Waterloo, 2023) визначено також структуру кожної з субкомпетентностей, які складаються з мікрокомпетентностей для конкретного рівня освіти та для кожного з курсів навчання. Наприклад, субкомпетентність 1 "Знання у сфері академічної доброчесності в галузі освіти" охоплює чотири мікрокомпетентності, першою

з яких є "Знання у сфері академічної доброчесності в галузі освіти" для бакалаврату (перший, другий, третій та четвертий курси), для магістратури (перший та другий курси) й аспірантури ((перший та другий курси). Аналогічно структуруються субкомпетентності два, три й чотири. Наступним кроком вивчення зазначеної проблеми є конкретизація змісту кожної з мікрокомпетентностей.

Ключові слова: компетентність в академічній доброчесності; структура компетентності; здобувачі вищої освіти; субкомпетентність, мікрокомпетентність; галузь освіти; знання; уміння; комунікація; відповідальність; автономія.

Nikolaeva, Sofiya,

d. p.s. professor, professor of the Department of pedagogy
and methods of teaching foreign languages
Kyiv National Linguistic University
ORCID iD: 0000-0003-2522-2059
nikolaeva.ku@gmail.com

Chernysh, Valentyna,

d. p.s. professor, the head of the Department of pedagogy
and methods of teaching foreign languages
Kyiv National Linguistic University
ORCID iD: 0000-0002-5457-5024
chernysh_val@ukr.net

Diachkova, Yana,

PhD, associate professor of the Department
of Foreign languages of the Faculty of Economics
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID iD: 0000-0003-3145-6695
yanadyachkova24@gmail.com

STRUCTURE OF THE HIGHER EDUCATION APPLICANTS' ACADEMIC INTEGRITY COMPETENCE

The article analyzes various aspects of the academic integrity problem facing higher education students. An overview of the main state documents on the specified problem has been made: laws, codes, regulations, letters, methodological recommendations, etc. The points of view regarding the relevance and essence of the problem are based on the publications of domestic and foreign scientists. Attending online webinars and lectures on the sought-after problem on the Coursera and Prometheus platforms, familiarization with the scientific and practical conference programs, online courses on teaching academic integrity, surveying the teachers' and students' results on awareness of the issue of academic integrity lead to the conclusion about the relevance of the problem and the feasibility of its research. The study of scientific articles over the past five years allows to state that the problem of the academic integrity competence structure of higher education students remains relevant, but insufficiently researched, which has negative impact on the effectiveness of its formation. The concept of the academic integrity competence is clarified, and its structure based on the National Qualifications Framework (2020) is substantiated. We believe that the above-mentioned competence should consist of four sub-competencies; knowledge in academic integrity in the field of education, skills in academic integrity in the field of education, communication based on the principles of academic integrity in the field of education, responsibility and autonomy in compliance with academic integrity in the field of education. The structure of each of the sub-competencies, which consists of microcompetencies for a specific level of education and for each of the training courses, is defined according to the Academic Integrity Competency Resource Map (University of Waterloo, 2023). For example, sub-competency 1 "Knowledge in the field of academic integrity in education" covers 4 microcompetencies, the first of which is "Knowledge in the field of academic integrity in education" for undergraduate (first, second, third and fourth years), for master's (first and second years), and postgraduate studies (first and second years). Subcompetencies two, three and four are similarly structured. The next step in the study of the mentioned problem is to specify the content of each of the microcompetencies.

Keywords: competence in academic integrity; competence structure; students of higher education; sub-competencies, microcompetencies; the field of education; knowledge; skills; communication; responsibility; autonomy.

*Вияв слабкості – це зрозуміти,
як чинити правильно, і не зробити так.
Конфуцій*

Постановка проблеми. Однією з найактуальніших проблем сучасної освіти, як закордонної, так і вітчизняної, вважають дотримання здобувачами освіти, насамперед вищої, академічної доброчесності. "Академічною доброчесністю" в цій публікації вважаємо, як це зазначено в Законі України "Про освіту", "сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викла-

дання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень" (Про освіту, 2017). Про актуальність зазначеної проблеми свідчать різноманітні документи (закони, кодекси, положення, листи, методичні рекомендації тощо), наукові публікації багатьох дослідників (Галлант Т., Доморад Е., Зінченко В., Колесніков Н., Куліш А., Рускуліс Л., Сопова Д., Тицька Я., Блум С., Глендінг І., Кемпбелл О., Косма Дж., Ортіс С., Пірс Д., Шмідт Д. та інші), проведені науково-практичні конференції ("Академічна доброчесність: практики українських ВНЗ", 2017 р. <https://kpi.ua/2017-04-20-conference>; "Академічна доброчесність у вищій освіті: виклики та інструменти впливу", 2023 р. <https://naqa.gov.ua/2023/06/13452/>) та вебінари ("Реалізація фундаментальних цінностей академічної доброчесності в освітньому процесі", 2023 р. https://www.youtube.com/watch?v=Aa_p64ohXyM; "Академічна доброчесність для закладів вищої освіти"); цикли лекцій, викладені на різних платформах (Coursera <https://www.coursera.org/>; Prometheus <https://prometheus.org.ua> тощо). Працюють численні онлайн-курси з навчання академічної доброчесності, наприклад: "Академічна доброчесність" <https://center.ucu.edu.ua/biblioteka-novyny/onlajn-kursy-dlya-akademichnoyi-dobrochesnosti/>; "Академічна доброчесність в університеті" <https://vumononline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/> та інші. Розробляють тести з визначення рівня володіння здобувачами вищої освіти нормами академічної доброчесності, наприклад: "Академічна доброчесність", онлайн-тест <https://naurok.com.ua/test/akademichna-dobrochesnist-579798.html>; "Академічна доброчесність", тест <https://vseosvita.ua/test/akademichna-dobrochesnist-1379394.html> тощо.

У 2022 році команда проєкту ЄС Еразмус+ ОПТІМА розпочала опитування здобувачів вищої освіти, викладачів і науковців щодо академічної доброчесності та відкритої науки. Метою опитування є дослідження ставлення українського студентства й академічної спільноти до цінностей академічної доброчесності та відкритих наукових практик, а також виявлення типових прикладів недоброчесної поведінки в українських закладах вищої освіти (<https://erasmusplus.org.ua/project-news/opytuvannya-shhodo-akademichnoyi-dobrochesnosti-ta-vidkrytoyi-nauky/>). Це опитування продовжено й у 2023 році під назвою "Комплексне дослідження з академічної доброчесності та відкритої науки" (<https://mon.gov.ua/ua/news/opytuvannya-shhodo-akademichnoyi-dobrochesnosti-j-vidkrytoyi-nauki>). Вважаємо, що подана інформація дозволяє констатувати, що проблемі академічної доброчесності приділяють значну увагу як у міжнародному, так і у вітчизняному вимірах, а одержані результати є істотними.

При цьому не можна не згадати й про те, що час від часу трапляються факти порушення академічної доброчесності і міністрами освіти різних країн, і ректорами закладів вищої освіти, і здобувачами вищої освіти всіх рівнів. Про це свідчать публікації у пресі, судові справи, перевірки наукових праць на наявність плагіату тощо (<https://www.dw.com/uk/міністра-освіти-німеччини-позбавлено-наукового-ступеня/a-16578208>; https://www.facebook.com/groups/plagiat/posts/849868881832086/?locale=uk_UA; <https://life.pravda.com.ua/society/2020/08/10/241919/>; <https://patrioty.org.ua/society/hrynevych-shkarlet-ta-lisovyi-nemovliata-u-porivnianni-z-nym-vykladacha-knu-shevchenka-zvynuvachuiut-u-plahiatu-493390.html>).

Отже, проведені масові опитування та практика нашої роботи зі студентами бакалаврату, магістратури та аспірантури, молодими науковцями, авторами наукових праць дозволяють зробити висновок, що проблема дотримання академічної доброчесності не може вважатися розв'язаною і потребує додаткових наукових розвідок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З проблеми академічної доброчесності у вітчизняній науці опубліковано чимало наукових праць, у яких розглянуто зазначену проблему в різних аспектах. Так, наприклад, загальнотеоретичні аспекти формування академічної доброчесності в загальному плані в системі освіти проаналізовано в дослідженнях К. Васильєва, В. Сазик, О. Коробкіна, Т. Яворської, І. Жилиєвої, Т. Фінікова та інших. І. Каменщик і В. Касаджик розглядають академічну доброчесність як складник забезпечення якості вищої освіти; Т. Тимочко, В. Шерстюк, М. Жарикова – як систему підтримки академічної доброчесності в українських університетах; В. Ромакін – як мотивацію та поведінку студентів щодо норм академічної культури; О. Коробкіна – як внутрішню систему забезпечення академічної доброчесності; Н. Пеньковська – як рівень академічної доброчесності здобувачів вищої освіти; Д. Сопова аналізує причини зростання випадків порушень принципів академічної доброчесності у закладах вищої освіти тощо.

Закордонні дослідники також приділяють достатню увагу окресленій проблемі. Її загальні аспекти висвітлено в наукових публікаціях таких дослідників, як Д. Андрес, Н. Бача, Б. Барнхардт, Д. Бен-Девід, Д. Вейз, П. Гіннс, М. Грін, Е. Еббот, Б. Кларк, Р. Лаптон, Д. Мак-Кейб, М. Морітц, Е. Мірафлорес, М. Набхані, В. Орестрейхер, Н. Тен, К. Чепмен та інші. Усебічно вивчено, наприклад, такі проблеми, як оволодіння студентами та викладачами нормами етичної поведінки в освітньому процесі (П. Буш, А. Білгін) і шляхи запобігання випадкам порушення норм академічної доброчесності (Р. Ватермеєр, Д. Чабб).

Серед публікацій останніх років вважаємо правомірним назвати насамперед такі праці науковців.

2018 рік

- Сопова, Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26113/1/D_Sopova_ADSPMP_NPOTR_UK.pdf
- Тицька, Я. “Академічна доброчесність” та “академічна відповідальність” у забезпеченні якості освіти. <https://hdl.handle.net/11300/24081>

2019 рік

- Батечко, Н., & Дурдас, А. Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2019_3_15
- Варава, І. М. Проблема академічної доброчесності у сучасному суспільно-освітньому середовищі. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27028>
- Нагорна, Н., & Хаша, П. Академічна доброчесність як основа розвитку сучасної науки. https://www.researchgate.net/publication/341509955_Akademichna_dobrocesnist_ak_osnova_rozvitku_sucasnoi_nauki
- Полякова, Г. А., Лола, Ю. Ю., & Почуєва, О. О. Упровадження, моніторинг та оцінка академічної доброчесності в закладах вищої освіти. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-13-2-32>

2020 рік

- Зінченко, В. Академічна доброчесність як основа освітнього процесу. DOI:10.24919/2308-4863.3/31.214118
- Коляда, Н., Кравченко, О., & Чупіна, К. Академічна доброчесність як складова якості освітнього процесу в умовах закладу вищої освіти. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpumdpu_2020_2\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpumdpu_2020_2(2)_13).
- Мельник, Р. Про академічну доброчесність та безпеку у боротьбі за неї. <https://osvita.ua/vnz/74950/>
- Осадченко, І. Сутність та дискусійні питання проблеми академічної доброчесності. DOI:10.15330/msuc.2020.22.19-25

2021 рік

- Башкір, О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.2.6>
- Васильчук, І. П. Академічна доброчесність як принцип соціальної відповідальності університетів. <http://repository.ukd.edu.ua/bitstream/handle/123456789/177/Список%20Академічна%20доброчесність.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Рябенко, В. Корпоративна академічна нечесність як проблема соціальної відповідальності університету. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-9-1-149-189>

2022 рік

- Куліш, А. М., Дуліба, Є. В., Миргород-Карпова, В. В., & Аврамова, О. Є. Академічна доброчесність в Україні: місце в освітньому процесі та законодавче регулювання. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-258-265>
- Рускуліс, Л. Академічна доброчесність (академічна культура в закладі освіти). <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/3428>

2023 рік

- Красюк, Т. Притягнення до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності: теоретико-прикладні проблеми регламентування. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-1\(41\)-10](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-1(41)-10)
- Новицька, О. Проблеми реалізації академічної доброчесності при організації освітнього процесу. <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/3949>
- Філіпенко, Л. В., Думанський, О. В., & Козак, О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/380>

Огляд зазначених вище публікацій дає змогу підбити такі підсумки: проблемі академічної доброчесності в сучасній науці приділено значну увагу, але різні аспекти проблеми досліджено з різною повнотою. До *найбільш вивчених питань* правомірно віднести такі: сутність поняття “академічна доброчесність”; типи академічної доброчесності; кодекс академічної доброчесності; людський фактор як складник, що формує наукову етику; вплив факторів автономії та відкритості академічного простору на академічну доброчесність; академічна доброчесність як рушійна сила в боротьбі з бюрократизацією та комерціалізацією закладів вищої освіти; академічна доброчесність як суспільний договір між академічною громадою та її членами (викладачами, студентами, стейкхолдерами та іншими); законодавче регулювання порушень академічної доброчесності тощо.

Водночас ознайомлення з матеріалами, наведеними вище, призводить до умовиводу про *недостатню розробленість* саме проблеми компетентності в академічній доброчесності, її структурних складників та змісту, що унеможлиблює ефективну організацію навчання здобувачів вищої освіти академічної доброчесності та моніторингу їх успішності в цій сфері. Отже, на нашу думку, проблема компетентності в академічній доброчесності є актуальною і заслуговує на подальше вивчення.

Мета статті – визначити актуальність дослідження проблеми академічної доброчесності на сучасно-

му етапі розвитку освіти, уточнити сутність поняття “компетентність в академічній доброчесності”, конкретизувати структуру цієї компетентності.

Методи дослідження. Для розв’язання зазначеної проблеми ми використали такі методи дослідження: аналіз і синтез сучасних даних про ступінь розробленості проблеми академічної доброчесності в Україні та за кордоном загалом і структури компетентності в академічній доброчесності зокрема; анкетування здобувачів вищої освіти з метою вивчення їхнього ставлення до зазначеної проблеми та додержання ними кодексу академічної доброчесності; узагальнення виявлених порушень академічної доброчесності студентами бакалаврату, магістратури та аспірантури; наукове спостереження процесу підготовки публікацій здобувачами вищої освіти та їх перевірки на плагіат; порівняльний аналіз видів порушення академічної доброчесності різних авторів; бесіди зі студентами для вивчення причин допущення ними плагіату.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вважаємо, що в Україні наразі створено ґрунтовне методологічне підґрунтя для дослідження проблеми академічної доброчесності. Передусім це такі закони, положення та листи МОН: Закон України від “Про освіту” (від 05.09.2017 р. № 2145-VIII); Закон України “Про вищу освіту” (від 01.07.2014 № 1556-VII); Положення про Національний репозитарій академічних текстів : постанова Кабінету Міністрів України (від 19.07.2017 р. № 541); Лист МОН України “Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти” (від 26.10.2017 р. №1/9-565); Лист МОН України “Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти” (від 23.10.2018 р. №1/9-650); Лист МОН України “Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо)” (від 15.08.2018 р. № 111-8681); “Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності” (Міністерство освіти і науки України, 2018), Лист МОН України “Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності : Аналітична записка” (Міністерство освіти і науки України, 2020) та інші. Ознайомлення з переліченими документами дозволяє констатувати, що термін “компетентність в академічній доброчесності” в них не згадано і не проаналізовано.

Серед принципово значущих європейських документів з проблеми академічної доброчесності варто назвати такі: The European Code of Conduct for Research Integrity, ALLEA – All European Academies, 2011; The European Code of Conduct for Research Integrity, ALLEA, 2017; The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition (All

European Academies, 2023); The Fundamental Values of Academic Integrity, The first edition, 1999; The Fundamental Values of Academic Integrity, The second edition, 2014, the International Center for Academic Integrity (ICAI); The Fundamental Values of Academic Integrity, The third edition, 2021, the International Center for Academic Integrity (ICAI), (International Center for Academic Integrity, 2021); Comments on the review of the ALLEA code (All European Academies, 2023). Х'ю Десмонд & Кріс Дірікс (Hugh-Desmond & Kris Dierickx) у статті "Research Integrity Codes of Conduct in Europe: Understanding the Divergences" констатують, що в останнє десятиріччя політичні дії в науці стурбовані гармонізацією стандартів наукової цілісності в Європі. Ці стандарти представлено в Європейському кодексі поведінки щодо наукової чесності. Але нині, на думку авторів статті, майже кожна європейська країна має власний кодекс доброчесності на національному рівні. Кодекси цього рівня різняться майже в усіх аспектах (Desmond H. & Dierickx K., 2021, p.1). Від себе додамо, що такий стан речей спостерігаємо не лише в країнах Європи. Крім того, констатуємо, що проблема компетентності в академічній доброчесності в цих матеріалах також не розглянута.

У науково-методичному аспекті цю проблему почали досліджувати американські вчені наприкінці минулого століття. Поняття "академічна доброчесність" (англ. "academic integrity") увів професор Ратгерського університету Дональд Маккейб (McCabe, D.L., Trevino L.K. & Butterfield K.D., 1999), і з того часу в університетах США розпочався рух за дотримання студентами академічної доброчесності. Одними з найважливіших були вивчення технік академічної негідності, започатковані цим професором, до яких удаються американські, канадські та австралійські студенти.

У 1992 році знаковим стало створення Інтернаціонального центру академічної доброчесності (англ. International Center for Academic Integrity) зі штаб-квартирою в університеті Клемсона. Основними досягненнями центру є розширення поняття "академічна доброчесність" та створення універсального кодексу наукової етики. Поступово цю проблему почали вивчати і в інших країнах, в тому числі і в Україні. Протягом наступних років, як показано вище, опубліковано чимало праць, присвячених цій проблемі. Науковці переглядали та уточнювали саме поняття академічної доброчесності. Так, наприклад, на думку О. Гомілко, це "процес самопізнання, котрий підпорядковано самоконтролю у справі продукування якісних знань" (Гомілко, 2018, с. 273). Укладачі монографії "Академічна чесність як основа сталого розвитку університету" Т. Фініков й А. Артюхова вважають академічну доброчесність рушійною силою в боротьбі з бюрократизацією та комерціаліза-

цією закладів вищої освіти (ЗВО) та акцентують на значущості в цій боротьбі автономії та відкритості академічного простору ЗВО (Фініков & Артюхова, 2016, с. 6). Подібна точка зору представлена в науковій монографії "Українська фундаментальна наука і європейські цінності" 2016 р. щодо комплексності поняття чесності в науці. На думку авторів, для її досягнення треба керуватися принципами чесності, прозорості, дотримання етичних норм, особистої відповідальності, співпраці (Кузнєцов В., 2015, с. 185–186). Різні тлумачення "академічної доброчесності" запропоновано і в працях зарубіжних учених (наприклад: Glendinning, I., 2014; Obeid, R. & Hill, D. B., 2017; Bjelobaba S. et al., 2021), що ж до "компетентності в академічній доброчесності", то вона теж не розглянута. Отже, ми зміцнилися у своїй думці, що проблема визначення структури компетентності в академічній доброчесності заслуговує на увагу.

Наступним кроком нашого дослідження є вивчення державних документів з підготовки саме вчителів та викладачів: Наказ Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти" (від 16.07.2018 № 776); Професійний стандарт на групу професій "Викладачі закладів вищої освіти" (Затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.12.2020 р. № 2736); Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень, галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки (Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 520); Постанова "Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (Затверджено Кабінетом Міністрів України від 23.03.2016 р. №261); Постанова "Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії" (Затверджено Кабінетом Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44); Наказ Міністерства освіти і науки України "Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук" (Затверджено Міністерством освіти і науки України 23.09.2019 № 1220). У зазначених документах компетентність в академічній доброчесності не розглянута.

Аналіз освітніх програм для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта та освітньо-наукових програм третього (аспірантського) рівня для галузі знань 01 Освіта спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, викладених на сайтах закладів вищої освіти України, показав, що більшість з них теж не містить здатності

реалізувати академічну доброчесність ні серед загальних, ні серед фахових компетентностей.

У статті 2022 року “Acquisition of academic integrity competences by postgraduate students and their impact on their scientific activity” автори Мігус І. та Наконечна Н. (Mihus I. & Nakonechna N., 2022) використовують термін “компетентність в академічній доброчесності”, але її структуру та зміст не розглядають. Цього ж року розпочато проєкт “Academic integrity as key competence for sustainable development and United Nations SDGs. European Network for Academic Integrity/ Wollongong University (European Network for Academic Integrity, 2022). Мета проєкту – сприяти глибшому розумінню цілей сталого розвитку Організації Об’єднаних Націй з урахуванням того, як цінності академічної доброчесності можуть відповідати деяким або всім цілям ключової компетентності. Учасники проєкту вважають, що процес укладання мапи компетентностей, партнерами якого будуть і студенти, дозволить їм не тільки підготувати персонал і викладачів, а й навчити студентів досягати більших успіхів після закінчення закладу освіти через інтегроване навчання, наділяючи їх правильними цінностями, для навчання протягом усього життя. На жаль, результати проєкту поки що не оприлюднено.

І нарешті у серпні 2023 року на сайті канадського університету Ватерлоо (University of Waterloo) викладено публікацію “Ресурсна мапа компетентності в академічній доброчесності” (“Academic Integrity Competency Resource Map”) (University of Waterloo, 2023). Цей документ створено у співпраці Офісу успішності студентів, Офісу академічної доброчесності, Центру письма та спілкування, Бібліотеки та Центру педагогічної майстерності. Ця мапа містить перелік компетентностей та мікрокомпетентностей, визначених для підтримки розвитку академічної доброчесності студентів першого курсу. До основних віднесено такі компетентності: у комунікації, у дослідженні та оцінюванні, в академічному очікуванні та самооцінюванні. Кожна з названих компетентностей охоплює кілька мікрокомпетентностей. Так, наприклад, компетентність у самооцінюванні включає такі мікрокомпетентності: у плануванні, у моніторингу, в оцінюванні та пошуку підтримки. Укладачі зазначеної мапи рекомендують скористатися нею для укладання аналогічних мап для студентів різних курсів навчання та різних дисциплін.

Уважаємо, що цими рекомендаціями можна скористатися, але частково. На нашу думку, у такому важливому питанні, як визначення структури компетентності в академічній доброчесності, треба спиратися на національні документи та враховувати закордонні, що ми й спробуємо зробити.

Для уточнення поняття “**компетентність в академічній доброчесності**” спираємося на загально-

прийняте в Україні тлумачення поняття “академічна доброчесність” і пропонуємо таке робоче визначення, запозичене із Закону “Про освіту” й адаптоване до нашого дослідження: це здатність додержуватися сукупності етичних принципів та визначених законом правил провадження освітньої та наукової діяльності в галузі освіти, які є обов’язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання і науково-дослідної діяльності (Про освіту, 2017).

Для визначення **структури** компетентності в академічній доброчесності звернемося до Національної рамки кваліфікацій (НРК). Нагадаємо, що “Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти. Кожен рівень – це завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей особистості, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій” (Національна рамка кваліфікацій, 2020, с. 1). Згідно з цим документом рівні вищої освіти “бакалавр”, “магістр” і “доктор філософії” відповідають 6-му, 7-му та 8-му рівням Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Опис кваліфікаційних рівнів містить такі компоненти: знання, уміння / навички, комунікацію, відповідальність та автономію. Отже, вважаємо, що структура компетентності в академічній доброчесності може бути представлена таким набором субкомпетентностей: знання у сфері академічної доброчесності в галузі освіти; уміння у сфері академічної доброчесності в галузі освіти; комунікація на засадах академічної доброчесності в галузі освіти; відповідальність та автономія в дотриманні академічної доброчесності в галузі освіти (див. рис. 1).

Наступним кроком згідно з Ресурсною мапою компетентності в академічній доброчесності (University of Waterloo, 2023) має бути визначення **структури кожної з субкомпетентностей, які** складаються з мікрокомпетентностей для конкретного рівня освіти та для кожного з курсів навчання. Продемонструємо це на прикладі субкомпетентності 1 (див. рис. 2).

Аналогічно можна представити структуру інших субкомпетентностей та мікрокомпетентностей. Кількість курсів навчання на кожному з рівнів освіти може змінюватися відповідно до навчального плану певної освітньої чи освітньо-наукової програми.

Результати дослідження. Огляд державних законів, кодексів, положень, листів, методичних рекомендацій в галузі освіти тощо підтверджує, що проблема академічної доброчесності залишається актуальною і потребує додаткових наукових розвідок.

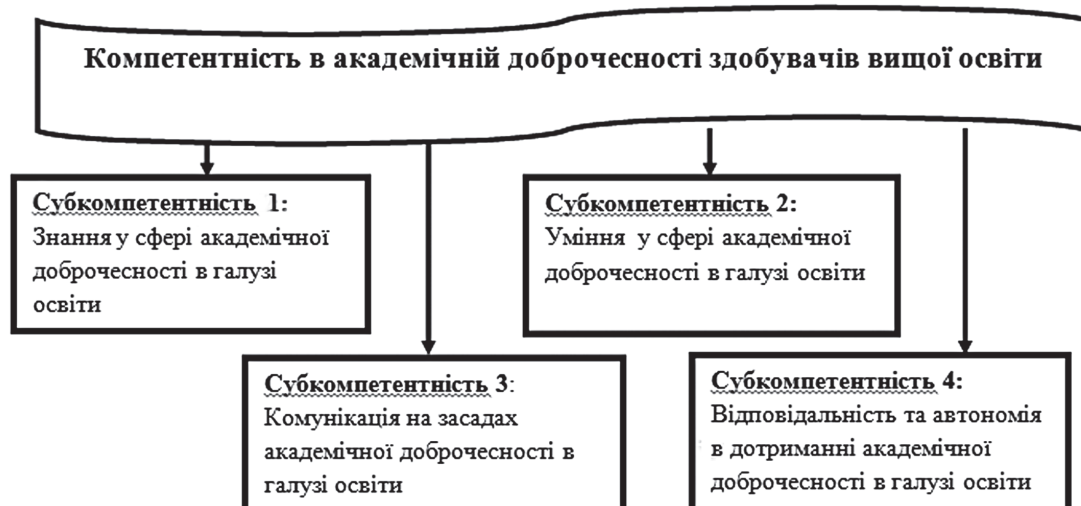

Рис. 1. Структура компетентності в академічній доброчесності здобувачів вищої освіти

Рис. 2. Структура субкомпетентності здобувачів вищої освіти "Знання у сфері академічної доброчесності в галузі освіти"

Відвідування онлайн-вебінарів та лекцій з проблеми, вивчення програм онлайн-курсів з навчання академічної доброчесності, ознайомлення з публікаціями науковців привели до висновку, що структура компетентності в академічній доброчесності здобувачів вищої освіти залишається невизначеною.

Отже, ми розробили структуру розгляданої компетентності з урахуванням опису кваліфікаційних рівнів у Національній рамці кваліфікацій та Ресурсної мапи компетентності в академічній доброчесності, яку обговорено з фахівцями на наукових семінарах та науково-практичних конференціях з проблем освіти загалом та методики навчання іноземних мов зокрема. Крім того, її презентовано на лекціях і обговорено зі студентами бакалаврату, магістратури та аспірантури Київського національного лінгвістичного університету у 2022/2023 та 2023/2024 навчальних роках. Загалом вона одержала підтримку як викладачів, так і здобувачів вищої освіти і може використовуватися науковцями в наступних студіях цієї проблеми як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Перспективи подальших наукових розвідок. Вважаємо, що наступним кроком у дослідженні проблеми компетентності в академічній доброчесності здобувачів вищої освіти має стати уточнення змісту кожної з її субкомпетентностей та мікрокомпетентностей згідно з розробленою структурою цієї компетентності.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Гомілко, О. (2018). Свобода та прогрес у постсоціалістичних викликах: основи рефлексії. *Філософія освіти*, 22(1). DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2018-22-1-270-282>
- Кузнецов, В. (Ред.). (2015). *Українська фундаментальна наука і європейські цінності*. Києво-Могилянська академія. https://www.researchgate.net/publication/280319326_Ukrainian_Fundamental_Science_and_European_Values_Scientific_monograph
- Міністерство освіти і науки України. (2020). *До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності*: Аналітична записка. № 1/9-263. <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>
- Міністерство освіти і науки України. (2018). *Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>
- Національна рамка кваліфікацій. (2020). № 519. https://ips.ligazakon.net/document/KP111341?an=1&ed=2020_06_25
- Про освіту. (2017). № 21-45-VII розд. V ст. 42. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
- Фінікова, Т. В., & Аргюхова, А. Є. (Ред.). (2016). *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету*. Таксон. https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/09/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf

- All European Academies. (2023). *Comments on the review of the ALLEA code*. <https://www.forskningsetikk.no/en/about-us/felles/comments-on-the-review-of-the-allea-code/>
- All European Academies. (2023). *The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised Edition*. <https://allea.org/wp-content/uploads/2023/06/European-Code-of-Conduct-Revised-Edition-2023.pdf>
- Bjelobaba, S., Foltýnek, T., I Glendinning, I., Krásničan, V., & Dlabolová, D. (Eds.). (2021). *Academic Integrity: Broadening Practices, Technologies, and the Role of Students. Proceedings from the European Conference on Academic Integrity and Plagiarism*. DOI:10.1111/bioe.12851
- Desmond, H., & Dierckx, K. (2021). *Research Integrity Codes of Conduct in Europe: Understanding the Divergences*. DOI:10.1111/bioe.12851
- European Network for Academic Integrity (2022). *Academic integrity as key competence for sustainable development and United Nations SDGs*. Wollongong University. <https://www.academicintegrity.eu/wp/academic-integrity-as-key-competence-for-sustainable-development-and-united-nations-sdgs-aikunsdg/>
- Glendinning, I. (2014). Responses to student plagiarism in higher education across Europe. *International Journal for Educational Integrity*, 10(1), 4-20. DOI:10.21913/IJEI.v10i1.930
- International Center for Academic Integrity. (2021). *The Fundamental Values of Academic Integrity*, The third edition. <http://www.academicintegrity.org/the-fundamental-values-of-academic-integrity/>
- McCabe, D. L., Trevino, L. K., & Butterfield, K. D. (1999). Academic Integrity in Honor Code and Non-Honor Code Environments: A Qualitative Investigation, *Journal of Higher Education*, 70 (2), 211-234. <https://doi.org/10.2307/>
- Mihus, I., & Nakonechna, N. (2022). Acquisition of academic integrity competences by postgraduate students and their impact on their scientific activity. *Pedagogy and Education Management Review*, 4, 4-12. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2022-4-4>
- Obeid, R., & Hill, D. (2017). An intervention designed to reduce plagiarism in a research methods classroom. *Teaching of Psychology*, 44 (2), 155-159. <https://doi.org/10.1177/0098628317692620>
- University of Waterloo. (2023). *Academic Integrity Competency Resource Map*. https://uwaterloo.ca/academic-integrity/sites/ca.academic_integrity/files/uploads/files/academic_integrity_competency_resource_map_august_2023.pdf

REFERENCES

- Gomilko, O. (2018). Svoboda ta progres u postsocialistichnih viklikah: osnovi refleksiyi. *Filosofiya osviti*, 22(1). DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2018-22-1-270-282>
- Kuznecov, V. (Red.). (2015). *Ukrayinska fundamentalna nauka i yevropejski cinnosti*. Kiyevo-Mogilyanska akademiya. https://www.researchgate.net/publication/280319326_Ukrainian_Fundamental_Science_and_European_Values_Scientific_monograph
- Ministerstvo osviti i nauki Ukrayini. (2020). *Do pitannya uniknennya problem i pomilok u praktikah zabezpechennya akademichnoyi dobrochesnosti: Analitichna zapiska*. № 1/9-263. <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>

- Ministerstvo osviti i nauki Ukraini. (2018). *Metodichni rekomendaciyi dlya zakladiv vishoyi osviti z pidtrimki principiv akademichnoyi dobrochesnosti*.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>
- Nacionalna ramka kvalifikacij. (2020). № 519.
https://ips.ligazakon.net/document/KP111341?an=1&ed=2020_06_25
- Pro osvitu. (2017). № 21-45-VII rozd. V st. 42.
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
- Finikova, T. V., & Artyuhova, A. Ye. (Red.). (2016). *Akademichna chesnist yak osnova stalogo rozvitku universitetu*. Takson.
https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/09/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf
- All European Academies. (2023). *Comments on the review of the ALLEA code*.
<https://www.forskningsetikk.no/en/about-us/felles/comments-on-the-review-of-the-allea-code/>
- All European Academies. (2023). *The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised Edition*.
<https://allea.org/wp-content/uploads/2023/06/European-Code-of-Conduct-Revised-Edition-2023.pdf>
- Bjelobaba, S., Foltýnek, T., I Glendinning, I., Krásničan, V., & Dlabolová, D. (Eds.). (2021). *Academic Integrity: Broadening Practices, Technologies, and the Role of Students. Proceedings from the European Conference on Academic Integrity and Plagiarism*.
DOI:10.1111/bioe.12851
- Desmond, H., & Dierickx, K. (2021). *Research Integrity Codes of Conduct in Europe: Understanding the Divergences*.
DOI:10.1111/bioe.12851
- European Network for Academic Integrity (2022). *Academic integrity as key competence for sustainable development and United Nations SDGs*. Wollongong University.
<https://www.academicintegrity.eu/wp/academic-integrity-as-key-competence-for-sustainable-development-and-united-nations-sdgs-aikunsdg/>
- Glendinning, I. (2014). Responses to student plagiarism in higher education across Europe. *International Journal for Educational Integrity*, 10(1), 4–20.
DOI:10.21913/IJEI.v10i1.930
- International Center for Academic Integrity. (2021). *The Fundamental Values of Academic Integrity*, The third edition.
<http://www.academicintegrity.org/the-fundamental-values-of-academic-integrity/>
- McCabe, D. L., Trevino, L. K., & Butterfield, K. D. (1999). Academic Integrity in Honor Code and Non-Honor Code Environments: A Qualitative Investigation, *Journal of Higher Education*, 70 (2), 211–234.
<https://doi.org/10.2307/2649128>
- Mihus, I., & Nakonechna, N. (2022). Acquisition of academic integrity competences by postgraduate students and their impact on their scientific activity. *Pedagogy and Education Management Review*, 4, 4–12.
<https://doi.org/10.36690/2733-2039-2022-4-4>
- Obeid, R., & Hill, D. (2017). An intervention designed to reduce plagiarism in a research methods classroom. *Teaching of Psychology*, 44 (2), 155–159.
<https://doi.org/10.1177/0098628317692620>
- University of Waterloo. (2023). *Academic Integrity Competency Resource Map*.
https://uwaterloo.ca/academic-integrity/sites/ca.academic_integrity/files/uploads/files/academic_integrity_competency_resource_map_august_2023.pdf

Отримано 27.11.2023 р.